

1925 Prag Pedagoji Kongresi'nde Bir Türk: Selim Sırrı Tarcan

Yrd. Doç. Dr. Makbule SARIKAYA*

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren çağdaş ve bilinçli bir toplum yaratmak ve her yönüyle ideal kuşaklar yetiştirmek için uluslararası bilimsel faaliyetleri takip etmiştir. Bu bağlamda çağdaş dünyanın sorunlarına çözüm bulma arayışıyla toplanan kongrelere delege gönderilerek gelişmeler ve oluşumlar takip edilmiş ve yeni program ve uygulamalar ülkeye taşınmıştır. Uluslararası bilgi ve bilinç paylaşımı gayretiyle düzenlenen bu etkinliklerden biri de 1925 tarihli Prag Spor Pedagoji Kongresi'dir. Kongre'de 1920'li yıllarda gelecek kuşakların yetişmesinde spor ve beden eğitimi bilimiyle ilgili konular, çok sayıda ülkeden gelen katılımcılarla tartışılmıştır. Bu kongreye Türkiye'den katılan dönemin Beden Eğitim Genel Müfettişi Selim Sırrı (Tarcan), kongreye gidişinden dönüşüne kadar geçen zamanı, kongre edinimlerini ve gözlemlerini bir kitapta toplamıştır. Selim Sırrı kitabında; spor bilinci ve kültürünün oluşumuna ilişkin uluslararası çalışma, uygulama ve görüşlere yer vererek, Türkiye'de Cumhuriyet nesline modern beden eğitimi ve sporun benimsetilmesine yönelik tesbit, öneri ve örnekler sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Selim Sırrı, spor, pedagoji kongresi, Prag, Türkiye Cumhuriyeti

A Turk In Prague Pedagogy Congress of 1925: Selim Sırrı Tarcan

ABSTRACT

The Republic of Turkey has followed the international scientific developments since its foundation to create a modern and knowledgeable society and to raise generations ideal in all aspects. In this respect it has delegated people to congresses

---

* İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Malatya; makbule.inonu.edu.tr (4425).

aiming at solving the problems of the modern world, thus followed the new developments and events, and introduced new practices to the country. One of those events arranged with an effort to share international knowledge and awareness was Prague Pedagogy of Sport Congress held in 1925. The participants of the congress from many countries discussed the issues concerning the importance of sports and physical education in raising the coming generations in 1920's. Turkish participant Selim Sırrı (Tarcan), then the General Superintendent of Physical Education, compiled in a book his observations and impressions throughout the congress. Presenting in this book the international works, practices and views about sports awareness and culture, he provided the new generation of the Turkish Republic with facts, suggestions, and examples in favor of encouraging modern physical education and sports.

Key Words: Selim Sırrı, Sport, Pedagogy Congress, Prague, Turkish Republic

Spor, bir toplumun kültüründen bağımsız olmadığından toplumsal kültürün birçok unsurundan etkilenir. Dolayısıyla bir toplumdaki siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel değişimler spora bakışı ve spor politikalarını şekillendirir ve yönlendirir². Bu yönüyle sporun toplum hayatındaki önemini kavrayan Genç Türkiye Cumhuriyeti, Batıyı model alarak spor yönetimine ilişkin yepyeni kurumlar oluşturarak ve kadını da spora dahil ederek bütüncül ve kalıcı adımlar atar. Türkiye Cumhuriyeti, 1920'li yıllarda spor alanında; sporu bütün yurttan yaygınlaştırmaya ve spor kategorilerinin çeşitliliğini arttırmaya yönelik iki önemli hedef belirler. Cumhuriyet dönemiyle birlikte, güreş, okçuluk ve avcılık gibi milli karaktere özgü sporların yanında modern sporlarla³ toplum yapısı yenileştirilmeye çalışılır.

Mustafa Kemal (Atatürk)'ün, 1923 tarihli Birinci Heyet-i İlmiye toplantısında, beden eğitiminin çağdaş ve modern bir görüşle ele alınmasına yönelik tutumuyla başlayan çalışmalar doğrultusunda; aynı yıl Hollanda Olimpiyat Komitesi Asbaşkanı Scharree tarafından yazılan "Jimnastik Oyunu ve Spor Binaları İnşa ve Tesisi İçin Rehber" adlı eser Türkçeye çevrilir, beden eğitimi kursları açılır, tüm yurttan hatta köylerde spor özendirilir, başarılı öğrenciler eğitim için Avrupa'ya gönderilir ve dönemin ünlü spor adamları Türkiye'ye resmi olarak davet edilir. Böylece çağdaşlaşma yolunda sporun toplumsal bir olgu olduğu düşüncesiyle dünyayı takip eden Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında modern spor bilgisi ve uygulamaları ülkeye taşınarak jimnastik, artistik danslar, tenis, güreş ve trapez gibi yeni spor dalları öğretilerek çağdaş ve modern bireylerden oluşan bir ulus yaratmak amacı hayata geçirilir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında ihtiyaç duyduğu beden eğitimi ve spor

² Kurthan FİŞEK, *Spor Yönetimi*, İstanbul, 2003, Yazı-Görüntü-Ses Yayınları, s. 125.

³ FİŞEK, *Spor Yönetimi*, s.288.

alanındaki tüm gelişmeleri takip edecek, yeni beden eğitimi metodlarını ve yeni spor dallarını topluma tanıtacak ve geleceğin beden eğitimcilerini yetiştirecek etkin şahsiyetlerin gayretleriyle dönemin gereksinimleri karşılanmaya çalışılır. Bu bağlamda Türk Sporunun öncülerinden olan Selim Sırrı (Tarcan)⁴, spor ve beden eğitimi konusunda bilgi ve projeleriyle ideal bir şahsiyet olarak yazdığı birçok eser, verdiği konferans, düzenlediği gösteri ve katıldığı uluslararası toplantılarda ülkesini başarıyla temsil eden biri olarak ortaya çıkar.

Çok küçük yaşlarda spora başlayan ve spora ilgisini tüm hayatı boyunca sürdüren Selim Sırrı, gerek Osmanlı'nın son döneminde gerekse Cumhuriyet'in ilk yıllarında spor ve beden eğitimiyle ilgili yoğun yayın çalışmalarının yanında, birçok resmi birimde üst düzey görevler üstlenir. Türk spor hareketinin en aktif simalarından biri olan Selim Sırrı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nın esasını teşkil eden Jimnastik Şenlikleri'nin Türkiye'de ilk defa düzenlenmesinde,⁵ kız okullarında beden eğitimi dersi konulmasında, beden terbiyesi öğretmeni yetiştirilmesinde, ilk beden terbiyesi okulunun açılmasında ve Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü'nün kurulmasında etkin rol üstlenir⁶. Batı medeniyetini, kültür ve spor hayatını inceleyerek elde ettiği bilgileri, edindiği deneyimleri, eğitsel inceleme ve derlemelerini, yazdığı elliye yakın kitabı ve yüzlerce

⁴ Sporcu, subay, gazeteci, beden eğitimi öğretmeni, araştırmacı, idareci ve politikacı olan Selim Sırrı (Tarcan) 25 Mart 1874 yılında Mora Yenişehir'de doğdu. 1882 yılında Galatasaray Sultanisi'ne kaydedilen Selim Sırrı, burada spor ve jimnastik ile tanıştı. Ekonomik zorluklar karşısında 1890'da okulu bırakmak zorunda kalınca aynı yıl Mühendishane-i Berri Hümayun'a parasız yatılı olarak kaydoldu. 1895 yılında mezun olup aynı yıl İzmir'e atanarak, İzmir İdadisi'nde öğretmenlik yapan Selim Sırrı, bir yandan da Hizmet Gazetesi'nde yazarlığa başladı. İzmir'de 1897'de Hoca Yusuf Ziya ile birlikte "Darülfırfan" adlı özel bir spor okulu ve Ekim 1908'de özel bir beden terbiyesi okulu açtı. 1909'da İsveç'e görevli gönderilen Selim Sırrı, İsveç Kralı'nın ordusunda ve Yüksek Beden Terbiyesi Muallim Mektebi'nde eğitim alarak beden terbiyesi ve bilimini geliştirdi. 1910'da ülkesine dönen Selim Sırrı, İstanbul'da Vilayat-ı Osmaniye Mekatibi'nde Terbiye-i Bedeniye Müfettişliği'ne atandı. 1919'da "Terbiye-i Bedeniye Nazariyatı ve Usul-i Talim" adlı eserini yazdı. 1919-1920 yıllarında Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü olarak çalışan Selim Sırrı, 1923'de Galatasaray Lisesi Beden Eğitimi Öğretmenliği'ne, 1925'de Maarif Vekaleti'nce Beden Terbiyesi Müfettişliği'ne atandı. Türkiye'de beden eğitiminin okullarda verilmesinde önemli hizmetleri olan Selim Sırrı, 1930 yılına kadar beden eğitimi öğretmeni yetiştirme çalışmalarını sürdürdü ve Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü'nün açılmasında çalıştı. 1932'de "Beden Terbiyesi" adlı eserini yazan ve 1 Mart 1935 yılında Maarif Vekaleti Başmüfettişliği'nden emekli olan Selim Sırrı, 1938-1946 yıllarında Cumhuriyet Halk Partisi'nde milletvekili oldu. Yazın hayatına emekli ve milletvekiliyken de devam eden Selim Sırrı, 2 Mart 1957 yılında 84 yaşında öldü. Bkz: Selim Sırrı, *Hatıralarım*, İstanbul, 1946, Türkiye Yayınevi, s.1-48; M. Şevki ÇAPAN, *Türk Sporunda Selim Sırrı Tarcan*, Muğla, 1999, Ünyay Yayınevi, s.1-23.

⁵ Selim Sırrı, *Hatıralarım*, s.49; Cemal ALPMAN, "Selim Sırrı'yı Anarken", Türk Eğitim Derneği IV. Anma Toplantısı, *Selim Sırrı Tarcan Yaşamı ve Hizmetleri*, (Yayına Hazırlayan; Ferhan Oğuzkan) Ankara, 1997. TED Yayınları, s.41.

⁶ Özbay GÜVEN, "Selim Sırrı Tarcan'ın Yaşamı ve Hizmetlerine Toplu Bir Bakış", Türk Eğitim Derneği IV. Anma Toplantısı, *Selim Sırrı Tarcan Yaşamı ve Hizmetleri*, s.62-63; ÇAPAN, *Türk Sporunda Selim Sırrı Tarcan*, s.23.

makalesiyle halka sunan Selim Sırrı, katıldığı uluslararası birçok kongrede ülkesini başarıyla temsil eder. Beden eğitimi ve spor konularında uluslararası düzeydeki olimpiyat komitesi tarafından düzenlenen birçok toplantıya katılan Selim Sırrı, 1909 Budapeşte’de, 1910 Brüksel’de, 1911 Kopenhag’da, 1912 Stockholm’de 1913’de Paris’te bulunur⁷. Cumhuriyet’in ilk yıllarında, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi’nin yeniden yapılandırılmasında çalışmalar yapan ve 1924 Paris Olimpiyat Oyunları’na katılan Selim Sırrı 1925 tarihinde Prag Spor Pedagojisi Kongresi’ne dönemin Beden Terbiyesi Genel Müfettişi olarak katılır ve buradaki tüm faaliyetlerini elli yedi sayfalık “Prag Spor Pedagojisi Kongresi ve Seyahat İntibaları” adlı eserinde kaleme alır⁸.

Bugün dünyanın en güzel şehirlerinden biri olarak kabul edilen Prag, I. Dünya Savaşı sonrasında kurulan Çekoslovakya’nın başkentidir. 1920’lerde bağımsızlığını kazanarak hızlı bir gelişme sürecine giren ülke, uluslararası nitelikte bazı faaliyetlere ev sahipliği yaparak Avrupa’da ve dünyada saygın bir konum edinme gayretiyle Prag’da bir Spor Pedagoji Kongresi düzenler. Yirmiden fazla ülkeden katılımcının bulunduğu Prag Spor Pedagojisi Kongresi’nde Türkiye’yi temsil eden Selim Sırrı Bey, seyahatinin çeşitli yönlerini ele alarak oluşturduğu eserinde;⁹ sosyolojik, tarihsel, coğrafi ve mimari açılarından yaptığı değerlendirmelerinin yanında çeşitli konulara ilişkin gezi ve gözlemlerine de yer verir.

1925 tarihinde İstanbul’da basılan “Prag Spor Pedagojisi Kongresi ve Seyahat İntibaları” adlı eser, Selim Sırrı’nın İstanbul’dan ayrılışı ile başlayıp İstanbul’a varışıyla biten yirmi günlük süreyi kapsamakta olup, başta Prag olmak üzere, Budapeşte ve Köstence izlenimlerini içerir. Kitabın, “İstanbul’dan Prag’a giderken...” başlıklı giriş bölümünde; yağmurla karışık sıkı bir karayel esintisiyle başlayan yolculuktan, تنها kalan sokaklarda ağzını şapırdada şapırdada konuşan bir Fransız’a ve tren garında karşılaştığı Trablusgarp nâibü’l-sultanına kadar birçok detayı ele alır. Anlatımında edebi bir dil ve akıcı bir üslup kullanan Selim Sırrı, “*vapur yavaş yavaş rıhtımdan ayrıldı. Anneleri, babaları evlatları sevgilileri birbirinden ayırdı. Mütakabil işaretler veriliyor, gözyaşları ile ıslanmış mendiller sallanıyor. Görebildiğim mesafeye kadar yavrularımı ve sevdiklerimi selamladım. Sağda, solda seyrine doyulmayan Boğaziçi yamaçlarını ilkbahar bir kat daha güzelleştirmiş, dünyanın bir yerinde görülmeyen açıklı koyulu renk renk*

⁷ ÇAPAN, *Türk Sporunda Selim Sırrı Tarcan*, s.110-111.

⁸ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagojisi Kongresi ve Seyahat İntibaları*, İstanbul, 1925, Matbaa-i Amire, s.30.

⁹ Eserde yer alan fotoğraflar; Kongre Açılış Merasimi, Prag Şehri, Prag’daki Yirmi Terbiye-i Bedeniye Mabedinden Biri, Çekoslovakyalılar İstiklallerini Kazanınca Reis-i Cumhuriyet Makamına Tahsis Edilen Saray, On İki Bin Okul Kızının Hareket-i Bedeniyesi, Her An Hazır Altı Yüz Bin Kişilik Milli Orduya Bir Nazar, Çekoslovakların Müessir Banisi Bir Doktor alt yazılarını taşımaktadır.

yeşillikler mai denize sayı salıyor. Bu tabii güzel manzaraları doya doya temaşa etmeden Karadeniz'e çıktık. Hava gittikçe bozdu, yağmurla karışık sıkı bir karayel esiyor. Salona girmeye mecbur oldum... diyerek İstanbul'dan başlayan seyahatini, oteline geldikten sonra gördüğü kürek çeken neşeli Romen kızlarının eğlencesini anlatarak bitirir¹⁰.

Deniz yolculuğundan sonra geldiği şehirdeki gözlemlerini “Prag’da bazı müşahedeler ve intibalar” başlıklı bölümde, eski Prag ve o günkü Prag’dan bahsedip karşılaştırmalar yaparak değerlendiren Selim Sırrı, spor pedagojisi kongresi şerefine düzenlenen resmigeçitten, Çekoslovak Cumhurbaşkanı’ndan, milliyet ve dil ilişkisinden söz eder¹¹. I. Dünya Savaşı’nda Almanya’ya gidip gelirken uğradığı Prag’ı aradan geçen kısa zamana göre çok gelişmiş bulunduğunu belirten Selim Sırrı, şehri hürriyet ve bağımsızlığını kazanmış önemli bir ticaret merkezi olarak anlatır. Selim Sırrı, resmigeçide ilişkin detaylarda ise, törene katılan polislerden çocuklara, onların elbiselerinden tempolu yürüyüşlerine kadar birçok detayı kaydederek karşındaki muazzam ordunun disiplin ve gösterisini övgüyle değerlendirir.

Selim Sırrı eserinin “Prag Kongresi ve Amatörlük meselesi” başlıklı kısmında; Beynelmille Olimpiyat Cemiyeti’nin toplantısının açılışına, 1928 olimpiyatlarına, Hollanda delegesinin beyanatına, amatörlük ve profesyonellik meselesine, 1933 olimpiyatlarının Los Angeles’te yapılması durumuna ve her dört yılda bir iklim koşullarının uygun olduğu ülkelerden birinde kış sporları düzenlenmesi konusundaki görüşmelere ilişkin detayları anlatır¹². Kongrenin başlamasından sonraki izlenimlerini “Prag kongresindeki ilk müzakereler” başlığıyla kaleme alan Selim Sırrı; kongrenin resmen açılış merasiminden, Çekoslovakya Sıhhiye ve Terbiye-i Bedeniye Nazırı’nın konuşmasından, Fransız delegesinin kongre üyelerine hitabından, gazetede abartılı reklamlardan ve kongrenin iki şubeye ayrılarak birinin teknik şube diğerinin ise pedagoji şubesi olduğundan ve her iki şubenin ayrı salonlarda toplantılarına devam ettiklerinden bahseder. Selim Sırrı, teknik şubedeki konuşmalara katılarak bilgi alır ve Çekoslovakya Sıhhiye ve Terbiye-i Bedeniye Nezareti temsilcisince hazırlanan 2 maddelik raporu ve yarışmalardaki suiistimaller konusunu değerlendirir¹³.

Selim Sırrı, Prag’da bulunduğu süre içerisinde başta beden eğitimi ve spor olmak üzere ülkenin eğitim ve kültür kurumlarını da ziyaret ederek inceleme ve gözlemler yapar. Selim Sırrı, Prag’daki kongre sabah dokuzdan öğlene ve öğleden sonra üçten beşe kadar devam ettiği için arta kalan süreyi

¹⁰ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagojisi*, s.3-5.

¹¹ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagojisi*, s.5-7.

¹² Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.8-11.

¹³ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.14-17

çeşitli temas, inceleme ve geziler için kullanır¹⁴. Arada yarattığı zamanlar içerisinde, Prag Eğitim Bakanlığı'nı ziyaret eden Selim Sırrı, eğitim müsteşarıyla ve kütüphane memurlarıyla görüşür, kütüphaneleri ve oradaki eserleri inceleme fırsatı bulur. 1920'li yıllarda 20.000'den fazla okulun olduğu Çekoslovakya'da 2.850.000 çocuk bulunduğunu ifade eden Selim Sırrı, verdiği detaylarla ülkenin yıllık eğitim masrafından ve 1920'den itibaren eğitimdeki çocuk sayılarından hareketle eğitim konusunu değerlendirir¹⁵.

Prag'daki kongre sırasında ev sahibi ülkenin resmi kurum ve şahsiyetlerince düzenlenen çeşitli sosyal programlara katılan ve buradaki intibalarını da eserine kaydeden Selim Sırrı, "Prag şehremanetinin ziyafeti" başlıklı bölümde; diğer katılımcı temsilcilerden, Portekizli kadınla sohbetinden, ziyafet sofrasından, Prag sokaklarındaki izlenimlerinden, hoş sohbet ve açık fikirli bir papa vekilinden söz eder¹⁶. Aynı bölümde akşam yediden sonra tüm kongre delegeleri ve ailelerinin katıldığı, belediye başkanınca büyük bir merasim salonunda verilen ziyafette, İngilizce, Fransızca ve Almanca sunumların etkileyciliğini anlatan Selim Sırrı, yemek sırasında yaşadığı bir anısıyla Avrupa'daki Türk imajı konusunda bilgi verir. Selim Sırrı'nın bu anısında kendisini, çok esmer, karakaşlı dolgun bıyıklı alışıl gelmiş Türk tipinden ziyade bir Amerikalıya benzeterek sohbe başlayan kadının konuşmasının devamında şimdiki Türkiye'nin olumlu değişiklikler yaşadığı ve bunun gazetelerden öğrendiği bilgisi¹⁷ Selim Sırrı'yı gururlandırır. Benzer şekilde Kongre reisinin eşinin de Türkiye ve Türkler hakkındaki olumlu değerlendirmelerine eserinde yer veren Selim Sırrı, Türkiye'de başlayan yenilik ve değişikliklerden söz ederek çağdaş Türk imajını çizer. Selim Sırrı'nın bu seyahati sırasında Türklerle ilgili yorumları ele aldığı başka bir anısı da dönüş yolculuğunda karşılaştığı iki kadının Türk kadınları hakkında yaptığı yorumlarıdır. Türk kadınının sürekli kapalı tutulduğundan, fazla kilolu olduğu için beğenildiğinden, erkeklerin birkaç kadınla aynı anda evlenebildiğinden dolayı onlara acıyan iki yabancı kadının görüşlerine sinirlenen Selim Sırrı, dünyanın her yerinde Türkler ile alay eden görüşleri ve bundan duyduğu rahatsızlığı ve ezikliği ifade eder. Kadınlara verdiği cevapta, "evet benim de dört kadını var, bizde kadın yüz kiloyu geçmezse makbul değildir" diyerek onlarla alay eden Selim Sırrı, "gayet ciddi bir tavırla ve konferans verircesine bu günkü Türk aile hayatımızı anlattım" diyerek¹⁸ savunma yapmayı da görev bilir.

¹⁴ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.11.

¹⁵ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.13.

¹⁶ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.18-22.

¹⁷ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.19.

¹⁸ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.51.

Selim Sırrı eserinde, Türkiye’de çocuğa önem verilerek, yeni neslin ilmi esaslara göre yetiştirildiğinden söz eden Selim Sırrı, meslektaşı Prag Beden Terbiyesi Genel Müfettişi ile görüşme fırsatı bulur. Müfettişin yaklaşık otuz yıllık deneyimleri ve eserleri hakkında önemli bilgiler alarak onun çalışmalarını büyük ilgi ve dikkatle kaydeden Selim Sırrı, “Sıhhiye ve Terbiye-i Bedeniye Nezareti’nde” başlıklı bölümde; spor cemiyetlerine nasıl yardım edilebilir, jimnastik salonlarının niteliklerinin neler olduğu ve sporcuların kendi kulüplerini nasıl kurdukları konularını ele alır¹⁹. Ayrıca Nezaret’te edindiği bilginin yanında, binlerce kız ve erkek çocuk tarafından yapılan jimnastik gösterilerini beğeniyle izleyen ve ülkesinde uygulama heyecanı duyan Selim Sırrı, konuyla ilgili detayları bilimsel yönleriyle ele alır.

Eserin “Spor Pedagojisi Kongresi’nde kararlar ve netice” başlıklı bölümünde; Selim Sırrı, kongrenin ilk iki toplantısında okunan raporlardan, tartışma ve görüş alışverişinden, kongreye katılan önemli eğitimci, doktor ve federasyon temsilcilerinden, beden terbiyesiyle ilgili hüküm, görüş ve tutumlardan bahseder. Bu kongrede “muhtelif meseleler hakkında tespit edilenlere dair” sunulan bir raporda; sporun kötü amaçlarla kullanımının önüne geçilmesi ve sporu ıslah etmek suretiyle genel ahlakın yükseltilmesi ve gençlerin yönlendirilmesi, boks sporunun tanıtımı, çocukların vücut gelişimi ve yaşlarına uygun sporlar ve beden terbiyesinin belirlenmesi, kadınlık ve atletizm, üniversitelerde beden terbiyesi ve spor hayatı konuları ele alınır²⁰. Selim Sırrı’nın eserinde yer alan bu rapor oldukça detaylıdır. Örneğin; kadınlık ve atletizm konusunda, kadınların erkek sporlarına ilgi duymalarının bazen büyük tehlikelere yol açtığından, kadınlara yönelik bazı uygulamalara karşı alınması gereken tedbirlere, kadınların yetenek ve beden kabiliyetleriyle uygun olmayan boks, futbol ve güreş gibi sporlara izin verilmemesinden bu konuda kadın spor federasyonları nezdinde girişimde bulunmasına kadar birçok konuya ilişkin kararların verildiği görülür²¹.

Beş gün devam eden Prag Spor Pedagoji Kongresi, “*Ne zamanki gençler, sporun fikri terbiyelerinin tekâmülüne hadim bir vasıta olduğunu anlayacaklar ve ondan maada bir menfaat bekleyecekler, ne zamanki isimlerinin resimlerinin gazetelere geçmesine ehemmiyet vermeyecekler. Ne zaman ki stadyumları şehirlerin belediyeleri yapacak ve halkın bu eğlenceli ve faydalı vücut idmanlarını badehu seyretmesini temin edecek, işte o vakit spor gayesini bulacaktır.*” sözleriyle son bulur²². Kongre’nin sonlarında Cumhurbaşkanının sarayında düzenlenen davete ilişkin değerlendirmelerini “Çekoslovakya reis-i cumhuri’nun sarayında” başlıklı bölümde ele alan

¹⁹ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.22-25.

²⁰ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.27-28.

²¹ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.29.

²² Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.26-28.

Selim Sırrı, Cumhurbaşkanını şefkatli, munis ve filozof bir kişilik, öğretici, yönetici ve etkin bir devlet başkanı olarak anlatır ve Çekoslovakya Cumhurbaşkanı'nın sarayında kongre üyelerini kabulüne ilişkin değerlendirmelere yer verir. Çeklerin demokrat ve misafirperver olduklarından dolayı Türklerle ortak yanlarının bulunduğu söz eden²³ Selim Sırrı, eserinin "Prag operası" başlıklı bölümünde, bir milletin müzik sevgisi ve zevkine sahip olması gerektiğini belirterek, Prag'da yaşayanların musikiye olan ilgi ve meraklarını, gazinolarındaki müzikleri, konser salonlarını ve bu yerlerin doluluklarını anlatır. Gezdiği opera binasından ve milletin güzel sanatlar anlayışından etkilenen²⁴ Selim Sırrı, eserinde operaya giderken giyilecek kıyafetten, opera binasının inşasına kadar birçok konuda detaylı bilgi vererek milletlerin sanat zevkinin göstergelerinden olan tiyatro konusunu da değerlendirir²⁵.

"Altı yüz bin kişilik muazzam bir milli ordu ve üç gaye; ya hep ya hiç, ne şan ve şeref ne maddi menfaat, şahıs hiçbir şey halk her şey" sözlerini şiar edinen Çekoslovakya okullarının dünyaca ünlü olduğunu²⁶ belirten Selim Sırrı, Prag'da kaldığı on beş gün içinde birçok okulu gezme ve çalışma sistemlerini inceleme imkanı bulur ve Çekoslovakya eğitim tarihindeki önemli şahsiyetlerin hayatı ve eserleri hakkında edindiği bilgileri kitabına aktarır. Selim Sırrı eserinde, okulların kız şubelerince oluşturulan dört bin kişilik bir grubun jimnastik fotoğraflarıyla böyle bir milli ordunun varlığının Çekoslovakya için öneminden ve bunların hazırlanmasında çocuk ve genç eğitimine yönelik program ve gayretlerden bahseder²⁷ ve her beş yılda bir düzenlenen idman bayramına daha 1920'de yirmi bin okulun katıldığı ve milletin büyük ilgi gösterdiği bilgisini verir²⁸. Hatta Selim Sırrı Prag'a gelmeden yaklaşık on gün önce yapılan ve on iki bin kişinin katıldığı jimnastik gösterisini kaçırdığına üzülmeyle birlikte eserinde bu gösteriye ait bilgi ve bir de fotoğrafa yer vererek²⁹ olası eksiklikleri de telafi eder. 1864'de yapılan jimnastik salonunda verilen eğitimi görme fırsatı bulan Selim Sırrı, salonun zemininden jimnastik aletlerine kadar birçok unsur hakkında gözlemler bulur. Selim Sırrı, inceleme olanağı bulduğu ve hayran kaldığı spor ve jimnastik salonlarının sadece Prag'da yirmi tane olduğundan ve bunların yanında sekiz büyük oyun meydanının varlığından söz ederek, ülkenin spora verdiği önemin sayısal değerlendirmesini ve Türkiye ile karşılaştırmasını yapar. Hem çok küçük hem de ileri yaşlarda yapılabilen sporlar hakkında Avrupa'da yerleşmiş bir spor kültürü olduğunu belirten

²³ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.30.

²⁴ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.34.

²⁵ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.36.

²⁶ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.37.

²⁷ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.38-39.

²⁸ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.40.

²⁹ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.33.

Selim Sırrı, sporun her yaşta kadın ve erkek herkese gerekli olduğunu uygulamalı olarak görüp değerlendirir³⁰.

Prag'da kongre üyeleri şerefine düzenlenen öğrencilerin jimnastik gösterilerini izlediği sırada, İstanbul'dan hareketinden bir hafta önce İstanbul'da Nişantaşı İngiliz Okulu'nun Hürriyet-i ebediye tepesinde düzenlediği spor eğlencesini hatırlayan ve tüylerinin ürperdiğini söyleyen Selim Sırrı, öğrencilerce sunulan bu iki gösteriyi karşılaştırır. Selim Sırrı, on iki yaşındaki çocukların on yedisindekilerle birlikte, iki yüz metrelik pistte, sıcağın ve yorgunluktan bitap bir halde altı yedi kez dolandırıldığı yarışmadaki yanlışlıkları hatırlayarak³¹ çocukların yarışmadaki stres durumunun önemsenmediğini, hiçbir tıbbi muayeneden geçirilmediklerini belirttiği Türkiye'deki bu spor gösterisi ile Prag'daki spor gösterisini ve hazırlıklarını karşılaştırarak olması gereken doğru tutumları anlatır.

Eserinin son bölümüne "Prag Kongresi'nden dönerken" başlığını veren³² Selim Sırrı, Kongre bittikten sonra Prag'dan ayrılarak Bükreş'e gider ve eski ve yeni Bükreş şehirlerini görme, bazı kurumları gezme şansı bulur. Çok tatlı hatıralarından biri olarak nitelendirdiği ve insanların nezaketi ve çalışkanlığını bir polisin davranışıyla örneklendiren Selim Sırrı, özellikle gümrük memurları ve polislerinin ülkelerinin tanıtımı ve insanları hakkında temsilci niteliğinde ön bilgi veren kişiler olmasından dolayı, iyi seçilmiş ve eğitilmiş olmasının o ülkenin imajı açısından çok gerekli görür.

1920'li yıllarda yaşam alanlarındaki sigaralı ve sigarasız bölümlerle ilgili dikkatli gözlemi okuyucuya ulaştıran Selim Sırrı, Bükreş gezisi sırasında Romanya'nın beden terbiyesine verdiği önemi görme fırsatı bulur. Burada kaldığı bir gün içinde Köstence'ye giderek oradaki Türklerin durumunu da değerlendiren Selim Sırrı, Köstence'deki Türk okulları ve Romen okulları hakkında bilgi verir³³. Köstence'de yaşayan Türkleri, fesli, kul duruşlu, bakımsız imajları ve çalıştıkları ufak tefek işleriyle çok olumlu izlenimlerle değerlendirmeyen Selim Sırrı, Türklerin 1868 tarihli Mehmedi İptidai Mektebi'nin fiziki koşulları son derece kötü iken, Scola Primara 1 gibi Romen okullarının çok daha iyi olduğunu gözlemleyerek buradaki Türklerin okul ihtiyaçlarını da anlatır³⁴. Köstence'de kral tarafından yaptırılan Kral Camii'ni de gezen Selim Sırrı,³⁵ güzel bir cami olmasına rağmen bahçe düzenlemesi ve temizlik konusundaki eksiklik ve zevksizliklerin varlığından söz ederek, Köstence'deki incelemesini bitirir.

³⁰ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.40.

³¹ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.41.

³² Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.48-51.

³³ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.51-53.

³⁴ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.54.

³⁵ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.56.

Deniz yoluyla Türkiye'ye dönen Selim Sırrı boğaza yaklaştıklarında Türk gümrük polislerinin yolcuları pasaport kontrolünden geçirirken tavrını beğeni ile anlatarak, Türk polisinin nezaketinden iftihar duyduğunu belirtir³⁶. Böylece yirmi gün önce ayrıldığı İstanbul'a geri dönen Selim Sırrı, eserini “*terbiyeli ve nezaketlerine şahid olduğum gümrük memurlarımıza ve başlıkları gibi halleri de kesb-i salah etmiş olan hamallarımıza teşekkürle bitiriyorum*” sözleriyle sonlandırır.³⁷

Sonuçta; Selim Sırrı yaklaşık yirmi gün süren seyahatini kaleme aldığı eserinde, yalnız Prag'daki spor pedagoji kongresiyle ilgili değerlendirmelerde bulunmamış aynı zamanda gezdiği şehirler, konuştuğu insanlar, incelediği eğitim kurumları, gözlemlediği sosyo-kültürel ve sportif aktiviteler ve gösteriler hakkında detaylı tespit ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Selim Sırrı'nın Prag Kongre'sine ait bilgi ve izlenimlerinden oluşan kapsamlı kitabı; kongrede konuşulan ve tartışılanların Selim Sırrı aracılığıyla 1920'li yılların Türkiye'si'ne taşınmasını sağladığı gibi gelecekte Türk spor adamlarına yol gösterecek ilke, örnek, öneri, uygulama ve projelere ilişkin fikir verecek içeriktedir. Bu tür uluslararası bilgi ve bilinç paylaşımıyla, gelecek kuşakların yetişmesinde spor ve beden eğitimi biliminin Türkiye'nin gündemine girmesini sağlayan Selim Sırrı, kitabı aracılığıyla spor bilinci ve kültürünün oluşumuna ilişkin uluslararası uygulama ve görüşleri Cumhuriyet neslinin hizmetine sunmuş, yetişen kuşakların modern beden eğitimi ve sporu benimsemesine katkıda bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- ALPMAN, Cemal, “Selim Sırrı'yı Anarken”, Türk Eğitim Derneği IV. Anma Toplantısı, Selim Sırrı Tarcan Yaşamı ve Hizmetleri, (Yayına Hazırlayan; Ferhan Oğuzkan) Ankara, 1997, TED Yayınları.(35-44)
- ÇAPAN, M. Şevki, Türk Sporunda Selim Sırrı Tarcan, Muğla, 1999, Ünyay Yayınevi.
- FİŞEK, Kurthan, Spor Yönetimi, İstanbul, 2003, Yazı-Görüntü-Ses Yayınları.
- Selim Sırrı, Prag Spor Pedagojisi Kongresi ve Seyahat İntibaları, İstanbul, 1925, Matbaa-i Amire.
- GÜVEN,Özbay, “Selim Sırrı Tarcan'ın Yaşamı ve Hizmetlerine Toplu Bir Bakış”, Türk Eğitim Derneği IV. Anma Toplantısı, Selim Sırrı Tarcan Yaşamı ve Hizmetleri, (Yayına Hazırlayan; Ferhan Oğuzkan) Ankara, 1997, TED Yayınları. (12-34)
- TARCAN, Selim Sırrı, Hatıralarım, İstanbul, 1946, Türkiye Yayınevi.

³⁶ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.56.

³⁷ Selim Sırrı, *Prag Spor Pedagoji*, s.57.